

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Deus est ens à se. cap. 3.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

vita sit perfectio simpliciter, non tamen quoad omnes eius modos: nam vita vegetabilis ac sensitiva, quoad proprias rationes inuoluunt imperfectionem: tum quia vtraque est actus compositi, atque adeo supponit corpus, sine quo proprias functiones exercere nequit, tum quia vegetabilis supponit defectum viuientis perducendi per augmentationem ad iustam magnitudinem naturae debitam, & passibilitatem inter humidum & calidum, & continuum humidi dissolutionem, quod nutritionis beneficio reparari debet, sensitiva vero potentiam passiuam, ut moueatur ab extrinseco obiecto, & alias imperfectiones, quae, ut constat ex superioribus, abesse debent à causa prima, solus itaque gradus vitae intellectiue ex propria ratione addit perfectionem simpliciter: intelligere enim secundum præcisam rationem intelligendi, nihil imperfectionis includit, sed puram actualitatem cognitionis sine materia, ac potentialitate, vel saltem cum abstractione præcisionis ab illa, ut fufius ostendam in tractatu de perfectione Dei. Hunc autem vitae gradum necessariò admittendum in causa prima, constat, quoniam omnis causa efficiens agit propter finem intentum per se vel ab ipsa, vel à superiore causa dirigente, causa prima non habet superiorem, à qua dirigatur: ergo ipsa cognoscere debet finem, & habitudinem mediorum ad ipsum: atque adeo particeps esse gradus substantialis vitae intellectiue, sine quo dari nequit cognitio ordinis mediorum ad finem.

Deus est ens à se.

CAPVT III.

I.

EX remotione imperfectionum substantialium plerisque creaturis communium coalescit coniunctum graduum substantialium secundum conceptum communem analogicum habentium rationem perfectionis simpliciter, nempe substantia incorruptibilis, viuens, intelligens, quod vnico nomine Spiritum appellamus. Et idcirco *Augustin.* D. August. lib. 15. de Trinitate, cap. 6. inter pleraque nomina Deo tribui solita, hoc solum videri, ait, significare substantiam: quia, quamuis cætera, cum Deo tribuuntur, eandem significant, ut constabit inferius, multa tamen significant per modum qualitatis, hoc vero etiam ex modo significandi habet substantiam. Verum ipsa quoque ratio Spiritus, si nihil addatur, non secernit Deum à creaturis, nec cum eo solum recurrit: nam Spiritus ad laudem Dei inuitat, Psal-

nographus, Psalm. 150. supponens utique spiritus esse alios à Deo, scilicet animas rationales, & Angelos, à quibus essentia Dei, utpote superexcellens vniuersa, essentiali discrimine dissidet. Id vero indagandum est remouendo imperfectiones eas, quae creatis spiritibus annexæ sunt.

Prima vero imperfectio spiritus creati, immò, & vniuersæ creaturæ est essentialis dependentia à causa, ratione cuius dicitur ens ab alio: nam, si à communissima ratione entis analoga Deo, & creaturis descendamus per modos entis creaturis communes, primum se offeret ratio entis dependentis, in qua conueniunt res omnes, quæ à Deo distinguuntur: & ita D. Augustinus, lib. de cognitione veræ vitæ, c. 7. Anselm. in monolog. à cap. 1. Richard. de Sancto Victore, lib. 1. de Trinitate, c. 12. & Alenf. 1. p. q. 48. m. 4. art. 3. §. 2. ad secundum ad Deitatis indagationem tamquam primam diuisionem entis proponunt eam, qua partitur in ens à se, & ab alio. Ex quo patet primum, quo Deus à creatura secernitur, esse rationem entis increati, quod dicitur ens à se: rectè enim D. Gregor. Nyssen. lib. de hominis opificio, cap. 16. *Nyssen.* Quid igitur, inquit, in quo naturæ diuinæ, & eius, quæ ad diuinam est conformata, discrimen percipi potest? Illud vero in eo perspicies, quod Dei natura exiit increata, hominum vero per creationem orta: hoc deinde discrimen alia quadam consequuntur. Primum inter omnia discrimen penes creatum, & increatum agnoscens: idque adeo verum credidit Cyrillus Alexand. ut ipsam diuinitatem contraponat rationi esse creati, sic enim ait, lib. 3. de Trinitate versus finem, diuinitas proprietas Dei est, quemadmodum & creatum esse creaturæ, quasi propria, ac prima ratio diuinitatis sit ipsum esse increatum, sicut prima ratio creaturæ est ipsum esse creatum. Si quis autem obijciat esse increatum propriè in negatione consistit: omnis autem negatio supponit rationem positiuam: ergo ratio esse increati non est prima in Deo: respondeo ipsam negationem non esse primam, quoniam ens verum non differt primum ab alijs entibus per negationem, sed ratione aliqua positiuam essentiali, & intrinsecam. Verum, quia nos latet particularis ille modus essendi, quo primum Deus secernitur à creatura, explicamus eum per negationem, quæ ad illud proximè sequitur; & ita quod primum Deo tribuimus, est ens non ab alio, siue à se, quæ verbis describimus positiuum essendi modum Deo proprium.

Porro ens à se dupliciter fingi potest, vel ita ut illud, à se, explicetur negatiue,

hoc

III.

hoc est nō ab alio: vel ita, vt accipiatur positiuē, quasi ipsius à se sit aliquis progressus secundum rationem causalitatis. Esse vero ab alio dupliciter accipitur, vel tamquam ex termino à quo, vel tamquam à causa ipsius esse: terminus autem aut est priuatio coniuncta subiecto, aut pura negatio, & ipsum nihil. Et omnes hi tres modi essendi ab alio, excluduntur à Deo cum dicitur esse à se. Quam veritatem probat Anselm. in Monolog. cap. 5. & 6. Richard. de sancto Viç. lib. 2. de Trinitate, cap. 11. 12. & 13. & D. Bernard. lib. 5. de consideratione, cap. 6. ex illa Christi Domini responsione ad Iudæos interrogantes, Ioan. 8. *Tu quis es, nempè, principium, qui & loquor vobis*: nam solum, id est, verè principium, à quo cetera incipiunt, & ipsum à nullo omnino est: vt patet ex definitione Arist. 1. Physicor. cap. 5. dicentis principia esse, *que nec ex se ipsis, nec ex alijs, sed ex ipsis omnia sunt*: inter principia vero Aristotel. ipsam quoque priuationem recenset, sicut reuera est omnis terminus à quo. Et ideò quidquid habet causam, & terminum à quo, principium habet, & ipsum non est simpliciter, & absolute principium: quare Deus ita est à se, vt nec à causa extrinseca dependeat, nec à termino extrinseco originem habeat. Ratione vero sic ostenditur: ante causam primam non est alia, ante vltimi finis causalitatem nullus alius potest mouere efficiens ad agendum. Est vero probatum supra, ex creaturis Deum esse primam causam efficientem, & vltimum finem: ergo ante ipsum non est alius finis, propter quem sit, nec alia causa efficiens, à qua sit. Ex hoc autem planè conuincitur, neque esse ab vlllo termino, à quo: non à priuatiuo, quoniam priuatio coniuncta est cum potentia passiua subiecti, cui inest: non potest autem concipi potentia passiua absque ordine ad actiuam: ergo si ante Deum non est vlla potentia actiua, neque erit passiua: & consequenter neque priuatio illius comes indiuisa: Denique neque esse ex pura negatione, hoc est ex nihilo, probat Anselm. in Monolog. cap. 5. quoniam vt sit per nihil, aut per aliquid: per nihil est, res non potest; quia quod nihil est nequit esse causa, vt quidpiam sit. Si per aliquid, aut per se, aut per aliud à se: si per aliud, iam id, quod sit, non erit summum, ac primum ens, sed posterius, & inferius eo, à quo fit: per se esse non potest, quia repugnat eandem rem esse priorem se ipsa. Itaque, cum Deus dicitur ens à se, excluditur ab eo omnis omnino ratio principij extrinseci, & ita

est à se, vt non sit ex nihilo, non ex aliquo, non ab aliquo, aut propter aliquid.

Restat videndum an Deus sit à se ipso positiuē, hoc est modo aliquo originis, aut causalitatis. Pro parte affirmante adducuntur à recentioribus aliqui Patres, qui interdū aiunt Deum fuisse sibi causam, vt sit: nam Hieron. in id ad Ephes. 3. *Ex quo omnis paternitas, &c. Deus*, inquit, *sui origo est, suæq; causa substantiæ*, similiter serè loquitur August. lib. 83. quæstionum, quæst. 17. & lib. 7. de Trinitate, cap. 1. ad finem, & Lactantius, lib. 1. instit. cap. 7. quā opinio- nem ex parte tenuit Henric. in sum. art. 21. quæst. 5. vbi præmissa distinctione causæ agentis, siue efficientis & formalis, respondet, Deum primo modo non habere esse à se, neque ab alio: secundo verò modo habere esse à se, non ab alio. Probat autē quoniam Deus habet esse ex eo, qd est forma, & actus purus, quæ est ipsum esse: atque adeò ratio actus puri, est causa formalis esse diuini. In cuius sententiæ confirmationē adducit idem Henr. art. 30. q. 1. verba Anselmi in Monolog. c. 5. vbi hanc quæstionem tractans in hunc modum interrogat. *Quomodo ergo tandem esse intelligenda est per se, & ex se*, nimirum summa substantia, *si nec ipsa se fecit, nec ipsa sibi materia extitit, nec ipsa se quomodolibet, vt quod non erat, esset, adiuuui*? Et subdit solutionem sumpto exemplo, à luce, quæ est forma lucentis, in hunc modum, *nisi forte eo modo intelligendum videtur, quod dicitur: quia lux lucet, vel lucens est per se ipsam, & ex se ipsa: quemadmodum enim sese habent ad inuicem, lux, & lucere, & lucens, sic sunt ad inuicem essentia, esse, & ens*. Lux autem ad lucere, siue ad lucens habet rationē causæ formalis: quare si Deus ita est à se, sicut lux lucet à se, erit à se tamquam à causa formali.

Dico nihilominus. Deus non est à se causaliter, vlllo genere causalitatis, assertio est certa, & euidens, eam probat Anselm. in Monolog. cap. 5. Bernard. lib. 5. de consideratione, cap. 6. Nam nihil potest esse sibi causa essendi, omnis quippe causa est prior causato, at idem se ipso prius, & posterius esse repugnat. Cum igitur in Deo nihil fingi possit prius eius existentia, fieri nequit, vt ipse sibi sit causa essendi: cum enim existit, iam est, & non eget causalitate: vt autem seipsum causaret, existentia opus erat: omnis enim causalitatis fundamentum est existentia: nam ipsa quoque causa finalis, nisi saltem intentionaliter præsistat, nō potest allicere efficiens ad operandum propter ipsam. Itaque repugnat Deum esse à se in omni genere causæ, quoniam

IV.

Hieronym.

August.

Lactant.

Henric.

Anselm.

V.

Anselm.

Bernard.

niam omnis causa habet prioritatem respectu effectus. Hoc fundamentum attigit D. Anselm. & D. Bernard. ubi supra ad hoc ipsum institutum. *A se*, inquit, *capit nihil, nisi forte quis putauerit, quod non erat, dare sibi potuisse, ut esse inciperet, aut fuisse aliquid antequam esset: quod utrumque, quia ratio non consentit, constat nihil sibi exisse principium.* Ex quibus apparet quomodo sit intelligendum id, quod ipsomet cap. dixerat, tamen nihil posse esse sine Deo, quam nec ipse sine se esse potest; nam licet utrumque repugnet, nempe & esse aliquid sine Deo, & Deum ipsum sine se: diuersa tamen est ratio repugnantiae: nam primum repugnat ob dependentiam creaturae à Creatore, secundum ob unitatem Dei, & identitatem cum se ipso: Bernard. vero solum attendit repugnantiam ipsam, non eius rationem: siquidem cum paulo post probauerit Deum non esse principium sui, non ideo putandus est dixisse Deum non posse sine se esse, quia sit originaliter à se, sed quia, vnus idemque Deus non potest esse, ac non esse. Ipsi vero peculiarem modi causandi singulorum generum, habent quoque specialem repugnantiam cum Deo: nam efficiens differt re ab effectu; finis est secundum esse intentionale prior effectu, & secundum reale posterior efficiente; materia est informis de se, atque imperfecta indigens ope & ornamento alieno. At impossibile est Deum à se differre, quia vnus est: habere prius esse intentionale, quam reale, quia primus intellectus est, cuius existentia est saltem ratione prior omni esse intentionali; esse posteriorem vlla re, secundum esse reale, quia primum ens est: denique pendere quoad esse, immò, & includere in suo esse rerum omnium abiectionem materiam, quia summum bonum est. Repugnantia vero, cur sit à se positivè in genere causae formalis, in eo sita est, quod causa formalis, si propriè sumatur, differt ab effectu, quo prior, abstractior, & independentior est: Deus autem se ipso, neque prior, neque abstractior, neque villo modo independentior esse potest.

VI.

Hæc dixerim verè ac propriè loquendo, quomodo dicendum non est Deum esse à se positivè, tamquam à causa, sed solum negativè, ita, ut idem sit esse à se, ac esse non ab alio, quibus verbis exprimitur omnimoda independentia diuini esse ab omni alia re, quæ ipse non sit: nam, quod se ipso non dependeat, planum est. Verum nostro intelligendi modo non repugnat, ut dicamus Deum esse à se, tamquam à ratione formali, quemadmodum ea, quæ

pertinent intrinsecè ad essentiam, concipere ac nominare solemus per modum formæ: & diuinitatem Dei formam appellauit Paulus Apostolus ad Philipp. 2. & quemadmodum Socrates ab humanitate tamquam à causa formali habet, ut sit homo, ita essentiam Dei concipimus ut causam formalem ipsius esse: quoniam, sicut se habet vita ad viuere & lux ad lucere, ita essentia ad esse. Verum enim uero est discrimen inter hæc, cum modò creaturis, modò Deo ascribuntur: in creaturis enim ipsum viuere à vita, lucere à luce, & esse distinguitur ab essentia: in Deo autem nulla est inter ea distinctio: & ita non admittitur in diuinis vera ratio causae formalis, sed solum metaphorica, & nostro intelligendi modo, quo res dicuntur esse à se, ac per se, cum prædicatur de ipsis aliquid pertinens intrinsecè ad essentiam: quia ratione homo dicitur rationalis à se, & per se, quia rationalitas est quasi forma intrinseca essentiae. Et hoc credo intellexisse Hieronymum, cum dixit, Deum sibi esse causam, ut sit, hoc est, quia intrinsecè, & ab essentia sua habet, ut sit: quod patet ex similitudine ignis, quæ vitur: nam ait ignem à se esse calidum, alia non à se, sed ab igne: quia ignis per naturam suam, & non alterius extranei participatione calidus est, cetera, quæ ex igne calefunt, calorem illius mutantur. & in hoc sensu concedi potest Deum esse à se positivè, non ita ut verba illa, *à se*, indicent causalitatem, vel originem, sed rationem formalem intrinsecam, quæ Deus nostro intelligendi modo est ipsum ens. Et hoc solum probat ratio Henr. & ad hoc solum tendit similitudo Anselmi sumpta à luce, quæ dicitur lucens à se, præuidens enim non esse adæquatam similitudinem in rebus creatis ad exprimendam diuinam, statim initio præmisit, vnde id coniici possit, nisi forte, inquit, eo modo intelligendum videtur, quod dicitur, quia lux lucet, vel lucens est per se ipsam. Itaque solum vult, quemadmodum lux est formalis ratio intrinsecè lucentis, ita essentiam Dei esse rationem formalem intrinsecam eius, quod est, & in hunc sensum dixit Richard. lib. 1. de Trinitate. cap. 12. & 13. quod essentia diuina à semetipso habet totum, quod habet, testimonia Augustini non fauent oppositæ sententiae: nam quæstione illa 17. loquitur de sapientia genita, cuius causa dicitur Deus Pater, quo sensu sæpè Patres præsertim Græci loqui solent de vna persona producente respectu alterius: In secundo loco potius asserit oppositum: probat enim sapientiam genitam non posse esse Patri causam,

ut fa-

vt sapiens sit, quia esset causa, vt sit, quod fieri non posset, nisi gignendo, aut faciendo Patrem, quod tamen concedere est absurdum. Lactantius non admittit expositionem, nam vt patet ex verbis ipsius, quæ sic habent: *Quia fieri non potest, quin id, quod sit, aliquando esse caperit, cõsequens est, vt quando nihil ante illum fuit, ipse ante omnia ex seipso sit procreatus*, verbum procreatus, veram causalitatem significat, quod apertius constat ex verbis Senecæ, quæ subdit & approbat, Nos, inquit, aliunde pendemus, itaque ad aliquem respicimus, cui, quod est optimum in nobis, debeamus, alius nos edidit, alius instruxit, Deus ipse se fecit. Quæ verba planè sonant Dei à se ipso progressionem, & causalitatem. Vnde inter alios Lactantij errores hic numeratur ab autoribus.

VII. Restat explicandum, vtrum hæc conueniant soli essentia diuinæ, vt forma substantialis est, an verò omnibus, quæ quoquo modo sunt formaliter in Deo, & quidem conuenire soli essentia videbitur. Primo, quoniam quidquid supponit aliud ad sui intelligentiam, & existentiam aliquam dependentiam ex ipso habet: atqui diuina attributa supponunt vtroque modo essentiam diuinam, neque enim sapientia, iustitia, æternitas, & similia, esse, aut intelligi possunt sine substantia, cuius propriae sunt: ergò ab illa sunt: deinde quoniam vt docent Theologi, ipsa est fundamentum & radix ceterarum perfectionum essentialium, quæ per ipsam à priore demonstrantur: itemque relationum diuinarum, propter quod Magnus Dionysius cap. 2. de diuinis nominibus parte secunda, filium, & Spiritum sanctum vocat secundæ Deitatis germina plantata diuinitus, & veluti flores, & Cyrill. lib. 13. Theosaur. cap. 3. Spiritum sanctum fructum diuinæ essentia, & Patres referri soliti in materia de Trinitate sæpè vocant Patrem causam filij, & Spiritus sancti; Ex quo sumitur tertium argumentum, nam filius æternus verè est à Patre: ipse enim de se fateretur Ioan. 16. *Exiui à Patre, & veni in mundum*, cuius dicti priorem partem de generatione æterna Patres intelligunt: & de Spiritu diuino dicitur Ioan. 15. *Spiritus qui à Patre procedit*, itaque de se est filium esse à Patre, Spiritum sanctum ab vtroque: quod autem ab alio est, à semetipso non est: quare esse ab alio soli essentia conuenit.

VIII. Pro solutione suppono dupliciter esse aliquid ab alio positum, nempe tanquam à principio producente, & tanquam à forma intrinseca: tanquam à principio item tripliciter, aut tanquam ab extraneo natu-

ra, & suppositualitate distincto, aut tanquam à coniuncto secundum eiusdem essentia unitatem, & sola personalitate distincto, aut à coniuncto secundum eandem suppositualitatem, formaliter tamen diuerso. Hoc posito dico, omnia, quæ sunt in Deo, sunt simpliciter à se. Fundamentum est, quoniam esse à se, & ab alio, diuidunt ens in creatorem, & creaturam, ita vt quidquid est ab alio, sit creatura: quidquid non est ab alio, sit creator ac Deus: quidquid autem in Deo est, Deus est, vt docent Patres: Et ita non minus est à se sapientia diuina, quam Deitas: nec minus paternitas, quam essentia: nec minus filiatio, quam paternitas, & hoc nomine non bene audit opinio Scotistarum distinguendum ex natura rei perfectiones diuinas ab essentia tanquam proprietates à subiecto, à quo suo modo emanant, & in quo radican- tur, & idè ceteri Theologi arguunt contra eam, quoniam ex ipsa sequitur attributa non esse Deum, sed creaturas: cui argumento, etsi Scotistæ respondere conentur, non tamen possunt se facile expedire: maximè ij, qui singulis perfectionibus singulas tribuunt existentias à se distinctas, vt Lychetus in 1. d. 8. q. 3. §. *Occurrit tamen difficultas*, in fine: nam, si sapientia, verbi gratia, secundum suam rationem formalem non est idem ex natura rei cum diuina essentia, habetque peculiarem existentiam nõ à se, sed ab illa, quomodo quod est, à se ipsa est? & hoc sanè voluit Richard. de sancto Victore lib. 1. de Trinit. cap. 13. cum ex eo, quod Deus sit, & habeat à se, quidquid habet, concludit sapientiam, & potentiam non esse aliud omnino, quam diuinam substantiam, quoniam alioquin, cum sine sapientia sapiens, sine potentia potens esse nequeat, quod ab ipsis habet, non tam à se, quam aliunde habet. Verum possunt se tueri sumpto exemplo à personis diuinis, siquidem filius est à Patre, & nihilominus dicitur esse à se: sed adhuc est discrimen, quoniam filius non est ab alio neutraliter, & substantiuè, sed masculinè, & adiectiuè solum per communicationem eiusdem naturæ secundum omnem suam perfectionem, & modum habendi ipsam, præter habitudinem Patris, & idcirco Christus dixit Ioan. 5. *Sicut Pater habet vitam in semetipso, ita dedit filio habere vitam in semetipso*, hoc est vitam non pendentem à causa extrinseca, aut à forma distincta, sed vitam, quæ sit ipsemet filius, cui data est: At perfectiones attributales, si distinguantur ex natura rei ab essentia, in qua radican- tur, sanè sunt ab alio neutraliter & substantiuè: nam alietas adiectiua exigit

Lychet.

Richard.

Ioan. 5.

distinctionem suppositalem: hæc autem non est inter attributa & essentiam. Item Deus non diceretur tunc à se sapiens, iustus aut misericors, sed à sapientia, iustitia, ac misericordia, tanquam à formis distinctis, & ita Deus ipse non esset simpliciter ens à se, quod est absurdum.

IX.

Porro personæ diuinæ etiam, quæ ab alijs procedunt, dicuntur simpliciter à se, quoniam, etsi sint à principio originis, tamen non sunt à principio factionis per veram rationem causalitatis, neque per formam à se distinctam, quæ duo inferunt rationem entis creati: & ideo Anselm. in Monolog. cap. 5. & 6. ubi inuestigat vtrum diuina natura sit ex se, an ab alio, vel ex nihilo: semper ea, quæ à se non sunt, dicit facta per aliud, indicans sola factione, qua faciens est aliud à facto, tolli rationem eius, quod est à se. At singulæ personæ diuinæ non sunt aliud, & aliud: sed alius, & alius: nec factæ per participationem ipsius esse secundum analogiam, sed productæ per communicationem eiusdemmet essentiæ diuinæ indiuiduæ, à qua non distinguuntur, & ita non est aliud filius æternus, qui sapiens dicitur, & aliud sapientia, qua sapiens dicitur, sed ipse est sua sapientia, ipse sua æternitas: & caret omni ratione essendi ex alio, siue tanquam ex termino, siue tanquam ex materia, siue tanquam ex causa efficiente. Sola restat ratio essendi ab alio dicto masculinè, tanquam à principio originis in eadem natura.

X.

Ex dictis patet solutio ad rationes dubitandi. Nam ad priores duas, quæ procedunt de attributis dicendum, vt aliquid dicatur esse, non à se, sed ab alio, opus in primis esse, vt sit aliud, & aliud, perfectiones autè attributales, vt constabit tract. 5. non distinguuntur ex natura rei, & ita non sunt aliud, & aliud: atque adeò inter ipsa, & essentiam, nulla est ratio prioris secundum esse: & consequenter neq; attributa sunt ab alio, sed à se: quoniam sunt ipsamet Deitas, & sicut hæc est à se, & non ab alio, ita & ipsa. Tamen propter virtualem distinctionem admittunt nostro intelligendi modo prioritatem secundum intelligentiam, ratione cuius alia per alia demonstrantur: sed ex hoc non sequitur, vt sint ab alio, & non à se; & ita patet solutio ad priores duas rationes, quatenus loquuntur de attributis. Eademque ratio est de relationib. comparatis cum essentia, à qua quia non distinguuntur ex natura rei, non dicuntur esse, quamuis à Theologis metaphoricè dicatur ipsarum radix, quatenus ob immensam eius fecunditatem pullulant relationes. Si ve-

ro personæ procedentes comparètur cum ijs, à quibus procedunt, sunt ab alio masculinè, tanquam à principio originis, non factionis, vt explicatum est, quod solum voluerunt Patres accipientes nomen causæ latè pro principio: de quo fufius in materia de Trinitate,

Deus est ens necessarium, &
per essentiam.

CAPVT IV.

Alia imperfectio cõmunis omni creaturæ est possibilitas, voco autè possibilitatem presse, quatenus dicit aptitudinem ad essendum cum indifferentia ad esse, vel non esse: nam ea, qua quid aliud aliquo modo est, dicitur possibile, & opponitur impossibilitati, de se nõ dicit imperfectiõnem, negatio enim impossibilitatis aliqualis perfectio est. Possibilitas autem presse, quatenus recurrit cum contingentia, & opponitur necessitati simpliciter, est maxima imperfectio omnis creaturæ. Omnis quippe defectus aut deficiendi periculum est alienum à perfectione, melius enim est cuius enti, vt nequeat deficere, quàm vt deficiendi periculo sit expositum. Hic autem defectus prouenit creaturæ ex eo, quod sit ab alio, hoc est à prima causa: nam cum hæc sit libera in operando, vt habetur ex fide, *Omnia quæcunque voluit Dominus fecit.* Ps. 113. Ex ipsius arbitrio pedit omnis rerum existentia, siue quoad inceptionem, siue quoad permanentiam, aut desitionem: atque adeò cum res creatæ non habeat esse à se, sed à Deo, habent illud ad modum, quo emanant à Deo, ab ipso autem libera, & non necessariò emanant: quare non habent absolutam necessitatem, sed contingentiam. Et quanquam Philosophi disputent, an res quæ non est à se, necessariò sit, & nonnulli dicant nõ repugnare ex terminis, vt sit necesse esse ex alio, qua ratione sentiunt plerique substantias immateriales, & cælum de sententia Philosophi esse à Deo, & tamen necessariò. Nihilominus omnimoda necessitas dari potest cum origine ab alio sola perfectione distincto, vt patet in personis diuinis: non verò cum emanatione ab alio natura distincto: nam si creatura possit esse hoc modo necessaria, aut Deus à se illam necessariò effundit, aut ab extrinseco principio, vel motiuo impulsus: à se non potest necessariò determinari ad operationem externam, quia & omnipotentia subest eius voluntati, & voluntas non mouetur necessariò, nisi à bono necessario ad suā per-